

Eesti-Moldova arengukoostöö maastrateegia 2021–2024

VÄLISMINISTERIUM

EESTI
ARENGUKOOSTÖÖ

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
I. MOLDOVA ARENGUSTRATEEGIA	4
II. SENINE ARENGUKOOSTÖÖ MOLDOVAS	5
III. EESTI ARENGUKOOSTÖÖ STRATEEGILISED EESMÄRGID MOLDOVAS 2021–2024.....	8
Strateegiline eesmärk 1: demokraatia areng ja hea valitsemistava tugevdamine.....	8
Strateegiline eesmärk 2: maapiirkondade arengu toetamine.....	9
Strateegiline eesmärk 3: nüüdishariduse ning elukestva õppe edendamine.....	9
IV. TEGEVUSKAVA AASTATEKS 2021–2024.....	10
V. EELARVE.....	12
LISAD.....	13
LISA 1. Eesti ja Moldova suhete raamistik.....	13
LISA 2. Ülevaade Moldova arengusuundadest	14
LISA 3. Eesti toetuse jaotumine Moldovale aastatel 2014–2020.....	17
LISA 4. Arengukoostöö projektid 2016–2020	17

Käesolev maastrateegia lähtub Eesti välispoliitika arengukava 2030¹ eesmärkidest ning on koostatud arengukoostöö ja humanitaarabi programmi 2021–2024² (edaspidi *programm*) alusel Moldova Vabariigis (edaspidi *Moldova*) elluviidavate tegevuste kavandamiseks.

Moldova on alates 2006. aastast üks Eesti arengukoostöö prioriteetrikidest ning programmi kohaselt jääb selleks vähemalt kuni aastani 2024. Eesti ja Moldova arengukoostöö strateegilised eesmärgid on kooskõlas Euroopa Liidu (edaspidi EL) ja Moldova assotsieerimislepinguga, mille preambulis rõhutatakse soovi aidata kaasa Moldova poliitilisele ja sotsiaal-majanduslikule arengule koostöö abil eri sektorites, sealhulgas hea valitsemistava, kodanikuühiskonna tugevdamise ning vaesuse vähendamise ja kestliku arengu kaudu. Maastrateegia käsitleb koostöövaldkondi, kus ühtivad kõige enam Moldova arenguprioriteedid ja Eesti võimalused ning tegevusi elluviivate partnerite võimekus.

Maastrateegia põhineb varem koostatud maastrateegiate tegevuskavade tulemuste analüüsil ning selle koostamisel on arvesse võetud mitmesuguseid koostööd mõjutavaid tegureid, sealhulgas olemasolevaid kahepoolseid lepinguid ning muid sotsiaal-majanduslikke, haridus- ja kultuurisidemeid inimeste, ettevõtete ja kodanikuühiskonna vahel. Maastrateegia koosneb viiest peatükist: **Moldova arengustrateegia, senine arengukoostöö Moldovas, Eesti arengukoostöö strateegilised eesmärgid Moldovas, tegevuskava aastateks 2021–2024 ja eelarve**. Lisades on välja toodud Eesti ja Moldova suhete raamistik (lisa 1), ülevaade Moldova arengusuundadest (lisa 2), Eesti abi jaotumine Moldovale 2014–2020 (lisa 3) ja arengukoostöö projektid 2016–2020 (lisa 4).

---

¹ https://vm.ee/sites/default/files/content-editors/valispoliitika_arengukava_08.08.2019.pdf

² https://vm.ee/sites/default/files/content-editors/development-cooperation/arengukoostoo_ja_humanitaarabi_programm_2021-2024.pdf

Strateegia koostamisel on aluseks võetud Moldova valitsuse riiklik arengustrateegia „Moldova 2030“³.

Strateegia peamine eesmärk on parandada Moldovas inimeste elatustaset, vähendada noorte väljarännet riigist, suurendada investeringute atraktiivsust, luua töökohti kogu riigis ja soodustada noorte spetsialistide isikliku arengu võimalusi. Arengustrateegias „Moldova 2030“ keskendutakse inimese elutsükli põhimõttele ja see sisaldab nelja kestliku arengu alustala, millel on kümme pikaajalist eesmärki.

1. Jätkusuutlik ja kaasav majandus

1.1 Jätkusuutlikest allikatest saadava tulu suurendamine ja majandusliku ebavõrdsuse vähendamine

1.2 Juurdepääsu parandamine füüsilisele infrastruktuurile, kommunaalteenustele ja parematele elamistingimustele

1.3 Töötingimuste parandamine ja mitteametliku tööjõu osakaalu vähendamine

2. Usaldusväärne inim- ja sotsiaalne kapital

2.1 Kõigile kvaliteetse hariduse tagamine ja elukestva õppe edendamine

2.2 Põhiõiguse tagamine füüsilisele ja vaimsele tervisele

2.3 Usaldusväärne ja kaasav sotsiaalkaitsesüsteem

2.4 Töö ja pere vahelise tasakaalu tagamine

3. Esinduslikud ja tõhusad institutsioonid

3.1 Tõhusa ja kaasava valitsemistava ning seaduse ülimuslikkuse tagamine

3.2 Rahuliku, turvalise ja kaasava ühiskonna edendamine

4. Keskkond

4.1 Põhiõiguse tagamine tervislikule ja turvalisele keskkonnale

Lisaks nimetatud põhidokumendile seostuvad Eesti koostööprioriteetidega esmajoones järgmised Moldova valdkondlikud arengustrateegiad: "Moldova riiklik tegevuskava AA/DCFTA rakendamise kohta", "Maapiirkondade teenuste arendusstrateegia 2012–2022".

---

³ <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/mol191490.pdf>

Arengukoostöö maastrateegia seisukohalt on olulised ka ELi ja Moldova vahelise Euroopa naabruspoliitika (ENP) tegevuskavaga seotud rakenduskava⁴ ja selle iga-aastased eduaruanded⁵.

Moldova on ELi vahetu naaber ning riigi abistamine ELile lähendaval arenguteel on nii ELi kui ka Eesti pikaajaline strateegiline eesmärk. Moldova elanikkonna enamus, nagu on näidanud avaliku arvamuse küsitlused läbi aastate⁶, pooldab ülekaalukalt süsteemsete reformide tegemist riigis. Põhjalike reformide elluviimist näevad ette ka ELi-Moldova assotsiatsioonileping ning vabakaubanduspiirkonna (DCFTA) loomise leping. Eesti toetab ELis valitsevat konsensust, et kõige efektiivsemaks poliitikaks, mis toetab nii Moldova elanikkonna soove ja huve kui ka ELi ja Moldova sõlmitud kahepoolsete lepingute täitmist, on Moldova abistamisel range tingimuslikkuse põhimõte. Järjekindel tingimuslikkus, mis lähtub Moldova edusammudest endale võetud lepinguliste kohustuste täitmisel ja reformide, eelkõige õigussüsteemi reformide tegemisel, annab kõige paremaid pikaajalisi tulemusi Moldova heitliku sisepoliitilise arengu tingimustes. Samas ei ole tingimuslikkus välistanud ega välista ka tulevikus kiiret reageerimist uutele, sageli ootamatult kerkinud vajadustele, nagu on näidanud ELi kiire ja mahukas abi Moldovale seoses COVID-19 pandeemiaga.

II. SENINE ARENGUKOOSTÖÖ MOLDOVAS

Moldova arengueesmärkide toetamisel on Eesti-Moldova kahepoolse arengukoostöö peamiseks vormiks suutlikkuse tugevdamise projektid, kus antakse edasi tehnilisi eksperditeadmisi, mis põhinevad Eesti valitsus-, haridus- ja haldusreformidest saadud kogemustel.

Eesti avalikul ja erasektoril ning kodanikuühendustel on välja kujunenud jätkusuutlikud koostöösuhted Moldova partneritega. Projektide rakendamisel on arvesse võetud Moldova vajadusi, arenguprioriteete ja edusamme. Samuti on olnud määravaks Eesti võimalused ja

---

<http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/mol191490.pdf>

es/eeas/files/joint_response_moldova_february_2018_0_0.pdf"

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/joint_response_moldova_february_2018_0_0.pdf

⁵ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/countries/moldova_en

⁶ <https://www.iri.org/country/moldova>

suutlikkus teha koostööd Moldova kohapealsete projektipartneritega ning teiste kohapeal asuvate rahvusvaheliste doonoritega. Kokku on Eesti Moldova arengut toetanud rohkem kui 9 miljoni euroga, millest enam kui 5 miljonit eurot panustati aastatel 2014–2020 (vt lisa 3).

Esmatähtsad tegevusvaldkonnad on eelnevates maastrateegiates (2014–2015, 2016–2018, 2019–2020) püsinud üldjoontes samad, toimunud arengu põhjal on kohendatud rõhuasetusi. Peamiselt on seni keskendutud kolmele esmatähtsale valdkonnale:

- demokraatia edendamine,
- tervishoiusektori reformide toetamine,
- maapiirkondade arengu toetamine.

Eestil on alates 2014. aasta aprillist diplomaatiline esindaja Chişinăus Eesti Bukaresti suursaatkonna koosseisus ning kohapealt palgatud arengukoostööd koordineeriv kontaktisik. Selline kooslus tagab Eesti arengukoostöö poliitika eesmärkide parima elluviimise. Oluline on koordineerida kohapealsete rahvusvaheliste doonorite tegevust Moldovas, sealhulgas ELi ühist programmitööd koostöös valitsusega.

Eesti partneritest on Moldovas järjepidevamalt tegutsenud E-riigi Akadeemia (eGA), Eesti Idapartnerluse Keskus (EIPK), Haigekassa, Peipsi Koostöö Keskus, Tartu Ülikool, Garage48, Eesti Seksuaaltervise Liit, Politsei- ja Piirivalveamet (PPA). Koostööd on tehtud teiste rahvusvaheliste doonoritega, nagu ÜRO Arenguprogramm (UNDP), ÜRO Maailma Turismiorganisatsioon (UNWTO) ja Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank (EBRD)⁷.

Eesti arengukoostöö projektide mõju võib üldiselt hinnata positiivseks. Esiletoomist vääriivad projektid, millega on toetatud Moldova tervishoiusektorit, digipööret ning maapiirkondade arengut.

Üheks pikaajalisemaks Moldova vajadusi ja Eesti kogemusi tulemuslikult kombineerivaks partnerluseks on Eesti Haigekassa ja Moldova Ravikindlustusameti koostöö, mille käigus on

---

⁷ UNDP – United Nations Development Programme; UNWTO – United Nations World Tourism Organization; EBRD – European Bank for Reconstruction and Development

etappide kaupa ehitatud ja arendatud Moldova ravikindlustussüsteemi. Koostöö sai alguse juba 2013. aastal ning viimased tegevused viidi ellu 2019. Projekti tulemusena on muudetud Moldova ravikindlustussüsteemi struktuuri; reformitud ravimikomisjoni koosseisu ja suurendatud otsuste läbipaistvust; võetud eesmärgiks tervishoiuteenuste rahastamine nii, et esmatasandi ja arstiabi teenused oleksid selgelt eristatud; töötatud sisse toimiv perearsti nõustamisliin ja lasteabi telefoniliin, mis on kasutusel ka mujal Euroopas; on käivitatud protsess, mille tulemusena alustavad perearstid tööd polikliinikute asemel iseseisvate praksistena, reformi eesmärk on muuta perearstiabi inimestele kättesaadavamaks ja teenuse ja personali jaotus riigis optimaalsemaks.

Digitaalühiskonna usaldusvääruse ja turvalisuse arendamise projektidest väärivad enim esile tõstmist eGA projektid info- ja küberturbe nõuete rakendamise ning korrupsiooni vähendamise kohta. E-Riigi Akadeemia partneriks on olnud Moldova peaministri alluvuses tegutsev e-Riigi Keskus, eduka koostöö tulemusena töötati muu hulgas välja Moldova riiklik küberturvalisuse strateegia.

Maapiirkondade arengut on eelkõige püütud edendada naisevõtjate võimendamise ning maamajanduse mitmekesistamise projektide kaudu. MTÜ Peipsi Koostöö Keskus on aidanud rikkaliku kultuuripärandi ja käsitöötraditsioonide poolest tuntud Calarasi piirkonna naistel korraldada töötubasid ning turustada piirkonda iseloomustavaid tooteid. Oma toodangut on käidud projekti raames tutvustamas ka Eesti suurimal käsitööüritusel Mardilaadal.

Lisaks kahepoolsele koostööle on oluliseks koostöövormiks kujunenud ka sihtriikide toetamine rahvusvaheliste organisatsioonide ja teiste rahvusvaheliste doonorite kaudu. Näiteks on Eesti aastatel 2019-2020 teinud ühiseid koostööprojekte UNDPga, et parandada Moldova kogukondlikku suutlikkust ja valmisolekut reageerida katastroofidele ning luua tänapäevase väljaõppe ja varustusega pääste- ja tuletõrjeüksused. 2020. aasta kevadel toetati koostöös UNDPga Moldova valitsust, et detsentraliseeritult tugevdada kohalikku suutlikkust võitluses COVID-19ga.

III. EESTI ARENGUKOOSTÖÖ STRATEEGILISED EESMÄRGID MOLDOVAS 2021–2024

Vähendamaks arengukoostöö killustatust tugineb Eesti senisest enam oma tegevuste strateegilisel planeerimisel pikaajalistele valdkondlikele eesmärkidele. Eesmärgid lähtuvad partnerriigi vajadustest ning tegevustes on tagatud senisest suurem partnerriigi omalus ja vastutus.

COVID-19 kriis on suurendanud Eesti arengukoostöö globaalset mõjukust lähtuvalt Eesti tugevast e-riigi kuvandist. Pandeemiast põhjustatud kriisi taustal on surve alla sattunud füüsilise kontakti vahendusel toimivate avalike teenuste osutamine ning seetõttu on piirangute olukorras toimekindlamad need ühiskonnad, mille digiteerituse aste on suurem. Arenguriike iseloomustab praeguses seisus vähene digilahenduste rakendamine avalikus sektoris. Seega, uues olukorras on eriti väärtuslikuks osutunud Eesti unikaalne e-riigi kompetens ning erasektori digilahendused.

Tulenevalt viimastel aastatel Moldovas läbi viidud haridusreformist ja eesmärgist tuua noored Euroopa väärtusruumile lähemale, on vajalik senisest enam tähelepanu pöörata hariduse valdkonnale. Eestil on siin pakkuda konkreetset lisandväärtust lähtuvalt heast rahvusvahelisest haridusvaldkonna kuvandist.

Arvestades Eesti vähenenud huvi ja võimekust reformida Moldova tervishoiusektorit, hakkab sellekohaste projektide toetamine olema vajaduspõhine lähtuvalt muu hulgas COVID-19 arengust ja abipalvetest rahvusvahelisele kogukonnale.

Seega, pidades silmas Moldova arenguvajadusi, Eesti võimekust ning konkreetset asjatundmust, on maastrateegia valdkondlikud prioriteedid aastateks 2021–2024 järgmised:

STRATEEGILINE EESMÄRK 1: DEMOKRAATIA ARENG JA HEA VALITSEMISTAVA TUGEVDAMINE

- ELi assotsieerimislepingu rakendamist ja reformikava elluviimist soodustavad tegevused, sealhulgas haldussuutlikkuse suurendamine ja riigiinstitutsioonide tugevdamine e-valitsemise, kübervõimekuse ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) abil;
- kodanikuühiskonna kaasamine valitsemisse ja reformiprotsesside kujundamisse, osalusdemokraatia ja heas valitsemises osalemise võimekuse parandamine; ELi-alase teavituse edendamine;

- korrupsiooni vastu võitlemine ja õigusriigi põhimõtete edendamine;
- kohaliku omavalitsuse võimekuse suurendamine;
- meedia sõltumatus ja strateegiline kommunikatsioon.

Tegevused: teadmiste ja kogemuste vahetamine avaliku sektori tugevdamist ja arengut käsitlevate projektide kaudu.

Tulemused: projektid toetavad avaliku sektori haldussuutlikkuse tugevdamist kohalikul tasandil ja olulisi riigireforme. Tulemuseks on tõhusamad ja kodanikele sobivamad avalikud teenused, õigusnormide järgimine, meedia sõltumatuse propageerimine, korrupsiooni vähenemine ning õigusriigi edasine areng.

STRATEEGILINE EESMÄRK 2: MAAPIIRKONDADE ARENGU TOETAMINE

- maapiirkondade arengu toetamine kohaliku omavalitsuse üksuste suutlikkuse tugevdamise ning kogukonnapoliitika edendamise abil;
- väikeettevõtluse toetamine, sealhulgas iduettevõtete loomise põhimõtete tutvustamine;
- naiste ning noorte kaasamine ettevõtlusesse;

Tegevused: teadmiste ja kogemuste vahetamine regionaalsete arendus- ja koostööprojektide kaudu. Ettevõtluse propageerimine.

Tulemused: projektid aitavad kaasa Moldova regionaalarengule, toetades kohalike omavalitsuste asutusi, kodanikuühendusi ja ettevõtjaid. Paraneb kohalike omavalitsuste valmisolek rakendada uusi e-teenuseid; suureneb regionaalsete kodanikuühenduste suutlikkus tegeleda eestkostetööga kohalikul tasandil; kasvab piirkondlike arendusorganisatsioonide suutlikkus viia ellu arendusprojekte. Tugevneb maapiirkondade väikeettevõtlus ja konkurentsivõime. Luuakse soodsamad tingimused jätkusuutlikuks majanduskasvuks, tootlikkuse kasvu ja palgavõimaluste paranemiseks ning töökohtade loomiseks; piirkondlikul ja kohalikul tasandil viiakse ellu demokraatlikumat ja tõhusamat avalikku poliitikat; paraneb kodanikuühiskonna ja avaliku sektori koostöö; aeglustub inimeste maapiirkondadest ja Moldovast väljaränne.

STRATEEGILINE EESMÄRK 3: NÜÜDISHARIDUSE NING ELUKESTVA ÕPPE EDENDAMINE

- haridussüsteemi kohandamine Moldova praegustele vajadustele; olemasolevate ja uute õppekavade kohandamine tööturu vajadustele;
- elukestva õppe propageerimine;
- kutseharidussüsteemi kohandamine tööturu vajadustele, õppekvaliteedi parandamine ja kutseõppe populariseerimine;
- üliõpilaste, õpetajate, teadlaste ning haridusasutuste koostöö edendamine;

- üldhariduskoolide õppekvaliteedi parandamine, tänapäevaste õppemeetodite juurutamine;
- digi- ja distantsõppe parem korraldus.

Tegevused: teadmiste ja kogemuste vahetamine praktiliste õppeprojektide kaudu; haridussüsteemi kohandamine tänapäeva vajadustele; teadmiste ja kogemuste vahetamine Eesti kutseõppeasutustega; elukestva õppe propageerimine; üldhariduskoolide õppekavade reformimise nõustamine ning tänapäevaste õppemeetodite juurutamine Eesti näidetel.

Tulemused: projektid toetavad töötajate kvalifikatsiooni edasist täiendamist, õppekavade ja õppematerjalide kvaliteedi parandamist ning Moldova haridustöötajate suutlikkuse kasvu oma ülesandeid tõhusalt täita; kutsehariduse kooskõla tööturu vajadustega ja töökohtade leidmisega suurendab kutsehariduse populaarsust; stipendiumid annavad osalejatele (üliõpilased, õpetajad, teadlased jt) võimaluse omandada teadmisi ja oskusi rahvusvahelises õpikeskkonnas. Tulemuseks on inimeste oskuste ja teadmiste paranemine, mis mõjutab positiivselt tööhõivet ja annab paremad palgaväljavaated.

IV. TEGEVUSKAVA AASTATEKS 2021–2024

Alates käesolevast aastast rakendub Moldovas ELi ühine programmitöö, mille eesmärk on koordineerida ELi ja selle liikmesriikide arengukoostööd, arvestades partnerriigi arenguvajadusi ja riiklikult määratud prioriteete. Väikese doonorriigi Eesti jaoks on selline koordineerimine oluline, sest see aitab arengukoostöösse mõtestatumalt panustada, võimaldab edasi anda Eestile eriomast asjatundmust ning leida uusi koostööprojekte teiste doonoritega. 2021. aastal laieneb idapartnerluse riikidele, sealhulgas Moldovale, ka ELi algatuse D4D (digitaalsus arengukoostöös) projektide kaardistamine ja programmeerimine. Eesti on D4D algatuse üks asutajatest ja osaleb aktiivselt selle töös.

Lisaks tuleb senisest enam edendada Eesti avaliku sektori asutuste ja avaliku sektori osalusega asutuste osavõttu Moldovas rakendatavate mestimisprojektide (twinning) konkurssidest ja kaasumist tehnilise abi ja teabevahetuse programmi (TAIEX) tegevustesse. Mestimisprojektidega jagavad asutused oma parimaid praktikaid eesmärgiga saavutada kasusaavas riigis (sihtriigis) ELi õigusaktide mingite osade ülevõtmine ja jõustamine konkreetsetes sektorites. TAIEX pakub sihtriigile lühiajalisemat koostööd ning teadmiste ja kogemuste jagamist. Programmi abiga saavad asutused korraldada töötubasid, ekspertlähetusid,

õppevisiite ja veebiseminare. Nii mestimine kui ka TAIEX on ELi laienemisstrateegia lahutamatud osad.

Aastateks 2021-2024 on kavas järgmised tegevused:

- Jätkata eespool nimetatud kolme valdkondliku strateegilise eesmärgi elluviimist. Kaasata projektide elluviimisel senisest enam Eesti erasektori uuenduslikke lahendusi, et luua nüüdisaegset lisandväärtust ning saavutada kiiremini kestliku arengu eesmäärke.
- Osaleda aktiivselt ELi ühises programmitöös, lähtudes Eestile esmatähtsatest valdkondadest.
- Koostöös ELi esindusega määrata kindlaks digiteemalised projektid, mida hakatakse ellu viima ELi digitaalse arengukoostöö (D4D) algatuse raames ja ELi rahastusel.
- Selgitada välja koostöövõimalused haridussektoris, kaasates võimalusel ka teisi rahvusvahelisi doonoreid.
- Suurendada Eesti avaliku sektori osalust mestimis- ja TAIEXi projektides.
- Selgitada välja rohepöörde projektid, kus Eesti võiks osaleda.
- Luua ja tihendada koostöösuhteid teiste ELi liikmesriikide arengukoostöö organisatsioonidega (eelkõige SIDA, GIZ)⁸, Ameerika Ühendriikide rahvusvahelise arengu ametiga (USAID), Suurbritannia ja ÜRO eriorganisatsioonidega (eriti UNDP, ÜRO Lastefond (UNICEF)). Leida võimalusi ühisprojektideks ning suurendada seeläbi kogu arengukoostöö mõju partnerriigis.
- Tõhustada kommunikatsiooni Eesti ja Moldova arengukoostöö projektide teemal nii Moldovas kui ka Eestis. Töötada välja koostöös saatkonnaga teavituskava ning kommunikatsioonistrateegia, mille eesmärk on teavitusse kaasata senisest enam koostööpartnereid ja ajakirjanikke.
- Hakata esimesel võimalusel katsetama 2021. aastal väljatöötatud kõikehõlmavat mõjude hindamise süsteemi, mille abil saab elluviidud projektide mõju selgemalt ja täpsemalt hinnata.

---

⁸ SIDA - Swedish International Development Cooperation Agency; GIZ- Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit

V. EELARVE

Eesti ja Moldova arengukoostöö hinnanguline eelarvemaht ajavahemikul 2021–2024 on suurusjärgus 3,3 miljonit eurot.

Kavandatavat eelarvet haldab Välisministeerium. Eelarve täpne maht ja jagunemine esmatähtsate valdkondade vahel sõltub arengukoostööks eraldatud vahenditest riigieelarves, samuti koostöösidemete arengust Eesti ja Moldova eri koostööpartnerite vahel. Lisaks nimetatud vahenditele võib Eesti arengukoostöö tegevusi Moldovas rahastada ka teiste avaliku sektori institutsioonide eelarvetest. Soovituslik mitmeaastane raamistik ja eraldiste jaotus kolme koostööprioriteedi vahel ning mikrofinantseeringu projektid väikesemahuliste arendusprojektidele on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Eesti arengukoostöö (Moldova) 2021.–2024. aasta soovituslik eelarve (€)

2021	2022	2023	2024	KOKKU
750 000	800 000	850 000	900 000	3 300 000

Välisministeerium vastutab Eesti arengukoostöö tegevuste strateegilise planeerimise, elluviimise, jälgimise ja koordineerimise eest. Arengukoostöö tegevusi viivad ellu teised ministeeriumid ja nende allasutused, muud põhiseaduslikud asutused, kohalikud omavalitsused, mittetulundus- ja äriühingud.

Edusammude jälgimist ja aruandlust, auditeerimist ja kontrolli tehakse õigusaktide⁹ ja Välisministeeriumi juhiste kohaselt. Välisminister esitab igal aastal Vabariigi Valitsusele ülevaate eelmise kalendriaasta arengukoostöö ja humanitaarabi tegevustest prioriteetide täitmise kohta. Maastrateegiat uuendatakse Välisministeeriumi juhtimisel koostöös teiste ministeeriumide, koostööpartnerite ja vabaühendustega, võttes arvesse Moldova arengut.

---

⁹ Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2010. a määrus nr 8 "Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord"

LISA 1. Eesti ja Moldova suhete raamistik

Eesti Vabariigi ja Moldova Vabariigi diplomaatilised suhted kehtestati 1992. aasta novembris. Sellest ajast alates on suhted pidevalt edasi arenenud, sõlmitud on mitu valitsustevahelist kahepoolset koostöölepingut ja vastastikuse mõistmise memorandumit. 2006. aastal avas Moldova Tallinnas suursaatkonna. Eestit esindatakse Moldovas Eesti suursaatkonnast Bukarestis. Chişinăus resideerib diplomaat 2014. aasta aprillist. Samuti esindab Eestit Moldovas aktiivne aukonsul.

**Peamised Eesti Vabariigi ja
Moldova Vabariigi kahepoolsed lepingud**

Kaubandus- ja majandusalase koostöö leping	31.10.1995
Sõitjate ja kauba rahvusvahelise autoveo kokkulepe	18.12.1997
Tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise ning maksudest hoidumise tõekestamise leping	21.07.1998
Kokkulepe koostööst kuritegevuse vastu võitlemisel	28.12.2000
Kultuurialase koostöö kokkulepe	21.08.2008
Koostööleping Eesti Vabariigi Siseministeeriumi ja Moldova Vabariigi Kohaliku Omavalitsuse Ministeeriumi vahel	13.02.2009
Eesti Vabariigi valitsuse ja Moldova Vabariigi valitsuse Euroopa Ühenduse ja Moldova Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtmise lepingu rakendamise protokoll (rakendusprotokoll)	10.05.2010
Eesti Vabariigi Põllumajandusministeeriumi ja Moldova Vabariigi Põllumajanduse ja toiduainetööstuse ministeeriumi vaheline vastastikuse mõistmise memorandum teadus ja majanduskoostööks põllumajanduse valdkonnas	16.08.2010
Eesti Vabariigi Maksu- ja Tolliameti ning Moldova Vabariigi Maksuinspeksiooni vaheline kahepoolse koostöö leping	10.11.2010

Eesti Vabariigi Politsei- ja Piirivalveameti piirivalveosakonna ja Moldova Vabariigi Piirivalveteenistuse vaheline koostööleping	21.12.2010
Investeeringute soodustamise ja vastastikuse kaitse leping	21.04.2011
Eesti Vabariigi valitsuse ja Moldova Vabariigi valitsuse vaheline haridus-, kultuuri-, noorte- ja spordikoostöö kokkulepe	10.12.2011
Eesti Vabariigi Keskkonnaministeeriumi ja Moldova Vabariigi Keskkonnaministeeriumi vaheline keskkonnakaitse koostöö leping	12.01.2012
Eesti Vabariigi Sotsiaalministeeriumi ja Moldova Vabariigi Terviseministeeriumi vaheline tervishoiu ja arstiteadusealane kokkulepe	17.07.2014
Sotsiaalkindlustusleping	01.08.2012
Eesti Haigekassa ja Moldova Ravikindlustuse vaheline koostöölepe	09.11.2012
Lisaks on sõlmitud arvukalt kahepoolseid koostöökokkuleppeid ametkondade vahel.	

LISA 2. Ülevaade Moldova arengusuundadest

Moldova asub Ida-Euroopas, Ukraina ja Rumeenia vahel. Ilma merepiirita riigi pindala on 33 843 km² ja riigi elanike arv on umbes 2,6 miljonit inimest, kellest suurema osa (75%) moodustavad etnilised rumeenlased. Väiksemad etnilised rühmad on ukrainlased, venelased, gagauusid, bulgaarlased, poolakad ja romad. Moldova on keeleliselt ja kultuuriliselt lähedane Rumeeniale, mille koosseisu ta kuulus kuni MRP-st¹⁰ tõukunud NSVLi anneksioonini juunis 1940. Ajaloolise Moldova Suurvürstiriigi territooriumist kuulub tänapäeval 45,6% Rumeenia, 31,7% Moldova ja 22,7% Ukraina koosseisu. Enamikul Moldova elanikest on õigusjärgsuse põhimõtte alusel õigus taotleda Rumeenia kodakondsust.

---

¹⁰ Molotovi-Ribbentropi pakt

Moldova on Euroopa idapartnerluse regiooni vaesemaid riike: Moldova sisemajanduse kogutoodang (SKT) elaniku kohta on 2018. aasta Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) andmebaasi World Economic Outlook¹¹ andmetel 5459 USA dollarit ning ta liigitub madalamakeskmise sissetulekuga riikide hulka¹². ÜRO inimarengu aruandes asus Moldova maailma riikide seas 107. kohal¹³.

Moldova sisepoliitiline ebastabiilsus ning valitsuste sagedane vahetumine on eelneval perioodil takistanud Moldova arengupotentsiaali ärakasutamist ning Euroopa mastaabis väga madala elatustaseme tõstmist. Paljude süsteemsete reformide (sealhulgas ELi poolt prioriteetseteks tunnustatud õigussektori reformide) takerdumine on pärssinud ärikeskkonna positiivset arengut ning välisinvesteeringute sissevoolu. Madal palgatase on negatiivselt mõjutanud avaliku teenistuse haldussuutlikkust. Üha suuremaks probleemiks on kujunenud väljaränne, eelkõige noorte inimeste ja heade kutseoskustega töötajate lahkumine.

EL toetab Moldovat idapartnerluse programmi raames, kus Moldova arengut peeti kuni 2015. aastani üheks edulooks. EL ja Moldova lõpetasid 2013. aasta juunis kõikehõlmavat vabakaubandusala sisaldava assotsieerimislepingu (AA/DCFTA) läbirääkimised, sama aasta novembri lõpus Vilniuses lepingu paraferiti ning sellele kirjutati alla 27. juunil 2014. Moldova parlament ratifitseeris lepingu 2. juulil. Alates 1. septembrist 2014 asuti lepingut ühepoolselt rakendama. Riigikogu ratifitseeris assotsieerimislepingu 4. novembril 2014. Viisavabadus ELiga jõustus 2014. aastal.

Nagu paljudel teistel 1991. aastal NSVLi lagunedes iseseisvunud riikidel, on ka Moldova arengus veel kitsaskohti ja vajakajäämisi. Rahvusvahelise mõttekoja Freedom House analüüs esitab Moldova arengusuundumused mitmes demokraatlikku riigivalitsemist puudutavas

---

¹¹https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2020/01/weodata/weorept.aspx?sy=2014&ey=2021&scsm=1&ssd=1&sort=country&ds=.&br=1&pr1.x=81&pr1.y=3&c=921&s=NGDP_RPCH%2CPPP%2CNGDP%2CNGDPR%2CNGDPRPP%2CNGDPRPPP%2CNGDPRPPPP%2CNGDPRPPPPP%2CNGDPRPPPPPC%2CNGDPRPPPPPCCH%2CNGDPRPPPPPCCH&grp=0&a=

¹² Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) Arenguabi Komitee (DAC) ametlikku arenguabi (ODA) saavate riikide nimistu
<http://www.oecd.org/dac/stats/DAC%20List%20used%20for%202012%20and%202013%20flows.pdf>

¹³ <http://www.hdr.undp.org/en/countries/profiles/MDA>

valdkonnas (neljapalliskaalal)¹⁴. Eraldi tuleb nimetada korrupsiooniprobleeme. Rahvusvahelise korrupsioonivastase võrgustiku Transparency International 2019. aasta andmete põhjal on Moldova 180 vaadeldud riigi hulgas korrupsiooniindeksi järgi 120. kohal¹⁵. Korrupsiooni vähendamine ning korrupsioonivastase võitluse tõhustamine on Moldovale üheks suurimaks väljakutseks. Kuigi korrupsiooni tõkestamist reguleerivad mitmed õigusaktid on vastu võetud, on nende rakendamine kulgenud vaevaliselt.

Teiseks oluliseks ülesandeks on Moldova jaoks riigi majandusolukorra parandamine. Nii Maailmapank kui ka Rahvusvaheline Valuutafond on oma aruannetes esile toonud vajaduse jätkata struktuurireforme, mis aitaksid parandada investeerimiskeskonda, suurendada investeeringute tootlikkust välisabi ja -laene kasutades (välisabi ja -laenud moodustavad hinnanguliselt kolmandiku SKTst) ning võimaldaksid lõpule viia suuremate riigiettevõtete erastamise ja parandada avalike teenuste kvaliteeti ja efektiivsust.

Arengut mõjutavaks faktoriks on ka migratsioon. Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni (IOM)¹⁶ viimastel andmetel elab teistes riikides ligikaudu 800 000 moldovlast¹⁷. Kuid tegelik Moldova diasporaa on oluliselt suurem, kuna põhiosa Moldova elanikest, kes elavad või töötavad ELis, kasutavad Rumeenia passi. Migratsiooni peamiseks ajendiks on majanduslikud põhjused. Väljaränne ei tähenda mitte ainult võimekate inimeste lahkumist, vaid ka muid probleeme, nagu inimkaubandus, perede lõhenemine ning muud pikaajalised sotsiaalsed ja majanduslikud mõjud. Riigi majandusolukorra paranemine on kindlaim viis väljarännet aeglustada ja see peatada.

Poliitilist dialoogi Transnistria küsimuses on peetud 5+2 grupi formaadis, kuhu kuuluvad Moldova, Transnistria, Ukraina Venemaa ja Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE) ning EL ja Ameerika Ühendriigid. Peetud on 1+1 formaadis tehnilisi dialooge, mille tulemusel on mõnes valdkonnas täheldatud ka edusamme. Transnistria olukorda kasutab

---

¹⁴ Allikas: Freedom House, Moldova Nations in Transit raport <https://freedomhouse.org/country/moldova/freedom-world/2020>

¹⁵ <https://www.transparency.org/en/cpi/2019/results/table>

¹⁶ International Organization for Migration

¹⁷ <https://moldova.iom.int/migration-profile-republic-moldova>

Venemaa Moldova mõjutamise eesmärgil. Mitmed Moldova mõjukad äriühingud on ajanud Transnistrias ebaseaduslikku äri, sealhulgas vedanud salakaupa ELi, mistõttu on viimane saanud 2020. aasta algusest ligi 500 miljonit eurot kahju.

LISA 3. Eesti toetuse jaotumine Moldovale aastatel 2014–2020

Välisministeeriumi panus alates 2006. aastast on üle 9 miljoni euro, millest enam kui 5 miljonit eurot aastatel 2014–2020.

Eesti panus 2014–2020 aastate kaupa (eurodes):

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kahepoolne	823962	747178	934003	802987	1349025	1009668	395559
Mitmepoolne						21872 ¹⁸	
Stipendiumid (¹⁹)	12100 (3)	17970 (6)	30745 (5)	18666 (7)	21012 (6)	10050 (2)	4000 (1)

LISA 4. Arengukoostöö projektid 2016–2020

	Elluviija	Projekt	Summa eurodes
Demokraatia areng ja head valitsemistavad	Eesti Juristide Liit	Eesti juristide kogemused õigusteenuste, sh e-õigusteenuste kättesaadavuse tagamisel elanikkonnale	54591
	AS Andmevara	Moldova Vabariigi Riigiarhiivi paberarhiivi, fondi F211 osaline digitaliseerimine ja digitaliseeritud materjali otsingusüsteemi juurutamine	90201
	MTÜ Korruptsioonivaba Eesti	Moldova vabariigi korruptsioonivastase võimekuse parandamine	28397

¹⁸ OSCE missioon

¹⁹ Eestis õppinud üliõpilaste arv aastate kaupa

	SA Archimedes	Moldova kõrg- ja kutsehariduse kvaliteediagentuuri (ANACIP) hindamiskspertide koolituse meetodika väljatöötamine ja koolituste läbiviimine	22846
	MTÜ Euroopa Küberjulgeoleku Initsiatiiv	Strateegiline digitaalühiskonna juhtimise õppus ja digitaalühiskonna strateegia ning õigusliku raamistiku täiendamise teekaart	87326
	Reaalsüsteemid AS	Moldova Vabariigi piirivalve tugevdamine korrupsiooni ja piiriülese kuritegevuse vältimiseks spetsiaaltarkvara abil	60200
	Eesti Juristide Liit	Eesti juristide kogemused õigusteenuste, sh e-õigusteenuste kättesaadavuse tagamisel elanikkonnale	65731
	Peegel ja Partnerid OÜ	Moldova keskvalitsuse mediamonitooringu võimekuse loomine – toetades reforme ja võideldes väärinfo leviku ning korrupsiooniga	42245
	Politsei- ja Piirivalveamet	Moldova politsei võimekuse tõstmine ning liikluskultuuri paranemise toetamine (PPA). Toetus	69574
	E-riigi Akadeemia	Harida. Kaasata. Võimustada: Kogukonnaplatvorm korrupsioonivastaseks võitluseks Moldovas	175000
	Sisekaitseakadeemia	Moldova päästeteenistujate reageerimis- ja elupäästevõimekuse suurendamine	77192
	E-Riigi Akadeemia	Moldova digitaalühiskonna usaldusvääruse ja turvalisuse arendamine	150000
	Eesti Idapartnerluse Keskus	Euroopa Liidu väärtustel ja läbipaistval valitsemisel põhineva demokraatliku valitsemistava juurutamine: Eesti reformikogemuse rakendamine Moldova kohalike omavalitsuste võimestamisel	130000
	UNDP Arenguprogramm	Strengthened community-based resilience and preparedness capacities to disasters	100000
Tervishoiusektori reformide toetamine	SA Tartu Ülikooli Kliinikum	Arstiabi kvaliteedi arendamine	49145
	Eesti Seksuaaltervise Liit	Moldova noorte nõustamiskeskuste võrgustiku võimekuse tõstmine noorte seksuaal ja reproduktiivtervisealasel nõustamisel ning seksuaalhariduses	123083
	Eesti Haigekassa	Moldova ravikindlustussüsteemi arengu toetamine	85750

	Tartu Ülikool	Eesti-Moldova koostöö taastusravi ja spordimeditsiini eriala kaasajastamiseks	10900
	MTÜ ProDia	Ennetustöö arendamine tervishoius	43779
	SA Poliitikauuringute Keskus Praxis	Moldova perearste toetava e-konsultatsiooni piloteerimine ja rakenduskava	100167
	Eesti Seksuaaltervise Liit	Seksuaalvägivalla alase teadlikkuse tõstmine ja kahjulike hoiakute muutmine Moldovas	149113
	Tartu Ülikool	Eesti-Moldova koostöö taastusravi ja spordimeditsiini tervishoiuteenuse kvaliteedi tõstmiseks vastavalt Euroopa standarditele: jätkuprojekt	28025
	Eesti Haigekassa	Moldova ravikindlustussüsteemi toetamine ja arendamine	96648
	Eesti Seksuaaltervise Liit	Seksuaalhariduse kättesaadavuse parendamine läbi multifunktsionaalsete veebiplatvormipõhiste koolituste väljatöötamise ja rakendamise Moldovas	143412
	SA Tartu Ülikooli Kliinikum	Tervishoiuteenuse kvaliteedi parandamine Moldovas	169658
	ÜRO Arenguprogramm	Support General Inspectorate for Emergency Situations in COVID-19 Response	50000
	Tartu Ülikool	Eesti-Moldova koostöö treenerite kutseõppe kaasajastamiseks	14500
Maapiirkondade areng ja ettevõtluse toetamine	Tartu Ülikool	Moldova maapiirkonna turismi konkurentsivõime suurendamine kasutades teenusedisaini ja koosloomise meetodeid	32949
	Tartumaa Arendusselts	Kogukonna juhitud kohaliku arengu põhimõtete tutvustamine ja rakendamine Moldovas	49335
	Eesti Maaülikool	Õpperaamatute sari Moldova maapiirkonna ettevõtjatele I vihik „Ökonoomika ja majandustegevuse tulemuste analüüs“ II vihik „Maatevõtluse mitmekesistamine“	56973
	Valga maavalitsus	Ettevõtluse edendamine maapiirkondade arengu toetamiseks	37070
	Civitta Eesti AS	Moldova esimese kiirendiprogrammi loomine ja startup keskkonna arendamine	102856

Eassalu-Neitsi Külaselts	Käsitöö ühendab ja annab tööd	17762
MTÜ BPW Estonia	Moldova naistele võrdsete võimaluste tagamine tööelus	56963
SA Garage48	Garage48 arendusnädalavahetuste korraldamine Moldovas noorte aktiivsuse tõstmiseks startup kogukonnas	44280
Tartu Ülikool	Naiste ja noorte kaasamine maapiirkondade ettevõtluses, arendades nende oskusi ja teadmisi külaliskeskkonna ja sündmusturismitoodete disaini valdkonnas	42894
Creativity Lab OÜ	Noorte ettevõtluse arendusprogramm DESIGN_YOUR_BUSINESS Moldovas	76230
Eesti Maaülikool	Õpperaamatute sarja Moldova maapiirkonna naisettevõtjatele ja noortele III õpperaamat „Tootearendus ja turundus“	48955
MTÜ Peipsi Koostöö Keskus	Naisettevõtluse ja käsitöötootmise areng Calarasi piirkonnas	34602
OÜ Snille	Eli toiduohutuse nõuete ja põhimõtete tutvustamine ning ellurakendamine Moldova piimasektoris	52430
SA Garage48	Garage48 arendusnädalavahetuse ning YEP!Moldova inkubatsiooniprogrammi korraldamine Moldova noortele ettevõtluse populariseerimiseks	58695
SA Valgamaa Arenguagentuur	Nisporeni rajooni maamajanduse mitmekesistamine ja naiste osatähtsuse suurendamine ettevõtluses	39145
Tartumaa Arendusselts	Moldova maapiirkondade arendamine kasutades LEADER/CLLD-lähenemist	205905
Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus	Eesti-Moldova koostööplatvorm ettevõtlikele maapiirkondade naistele	28025
SA Garage48	Moldova kohaliku mentorite kogukonna ehitamine ning Moldova noorte seas ettevõtluse populariseerimine Garage48 ja Yep! Moldova poolt	52262
MTÜ Peipsi Koostöö Keskus	La Nihalcea vee-süsteemi bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja taastamine ning ökoturismi potentsiaali tõstmine	22400

